

Digitale Nieuwsbrief Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Nummer 11 – herfst 2019

Alweer herfst! Gelukkig is er afgelopen periode voldoende kopij binnengekomen om er weer een interessante Digitale Nieuwsbrief mee te vullen. Hoog tijd ook, zeg nou zelf!

André Eijkenaar verwacht topjaar in Groningen

Via Remo Sloof kreeg ik een foto doorgestuurd van 11 eieren. Er werd gevraagd naar mijn reactie. Vanuit mijn ervaring met een dermate hoeveelheid eieren zei ik direkt dat het hier waarschijnlijk om twee vrouwtjes ging en dat de eieren niet bevrucht zouden zijn. Groot was dan ook mijn verrassing toen ik hoorde dat er 11 jongen waren!

Dit wilde ik met eigen ogen zien en ik ging met Remo mee. Daar vertelde de eigenaar (de heer Hoogakker) dat er ook nog een twaalfde ei was gezien. In de kast zaten inderdaad 12 jongen. Het leeftijdsverschil tussen het eerste en laatste jong moest daarom wel haast drie weken zijn.

Dan denk je ook nog dat er waarschijnlijk wel een aantal dood moet gaan. Drie weken later bleken alle jongen nog in leven! Alle jongen op de foto krijgen lukte ook niet meer. Opvallend was dat de jongste uilen in het voorvak zaten om zo als eersten de ouders tegemoet te treden.

2019 is een jaar waarin alles mogelijk blijkt te zijn. Inmiddels zijn er op de kleigronden al weer veel tweede legfels met een groot aantal jongen(8-9) Ik ben benieuwd als alle gegevens van dit jaar bij elkaar komen. In Groningen wordt het in elk geval een topjaar.

André Eijkenaar

Rechts op foto R.Sloof, links de heer Hoogakker

Dit kán niet waar zijn

Onlangs kreeg ik het bericht dat een bejaarde eigenaar (<80) van een kast die ik al 20 jaar bezoek de 7 eieren van een 2e kerkuilenbroedsel uit de kast heeft gehaald en vernietigd. Volgens hem zou een 2e broedsel toch geen kans maken.

De uilen kan ik na ruim 30 jaar een beetje volgen, mensen zijn niet te volgen.

Groet Harry van Diepen

Hoe doén ze het

Van Harry kregen we ook nog een interessante link. Mooi om te zien hoe kerkuilen het doen in een “natuurlijke” nestholte. Het filmpje duurt 10 minuten dus neem even de tijd.

<https://www.youtube.com/watch?v=y0Lx7EOJFNE>

Bij volle maan vangen witte kerkuilen meer muizen dan hun donkergevederde soortgenoten

Bij hun nachtelijke jacht hebben witte kerkuilen meer succes dan soortgenoten met donkere veren.

Althans, als het volle maan is. Dan laten veldmuizen -hun belangrijkste voedsel- zich makkelijker te grazen nemen.

Die 'bevrozen' als ze worden belaagd door een uil met witte veren.

De kleur van kerkuilen, vogels die in grote delen van de wereld voorkomen, varieert van wit tot okerkleurig. Uit onderzoek van een internationaal team, gepubliceerd in Nature Ecology & Evolution, blijkt dat de kleur van hun veren invloed heeft op het vangen van een prooi. In nachten met een volle maan vangen witte uilen meer muizen dan uilen met donkere veren. Dat verschil is er niet bij nieuwe maan. In donkere nachten vangen witte uilen evenveel als andere kerkuilen. Het voordeel van witte uilen is opmerkelijk omdat ze zichtbaarder zijn dan donkerder gekleurde soortgenoten, waardoor een potentiële prooi eerder wordt gealarmeerd en eerder op de vlucht kan slaan. De onderzoekers ontdekten dat dit bij volle maan dus niet gebeurt, integendeel. Veldmuizen 'bevrozen' langer als ze worden belaagd door een witte dan door een donkergekleurde uil. Dat maakt ze tot een makkelijke prooi voor de witte uil, die daardoor meer voedsel heeft voor zijn jonkies. Voor hun onderzoek volgden de wetenschappers uilen met zendertjes en infraroodcamera's. Ze analyseerden gegevens over lichaamsgewicht, omvang van nageslacht en overlevingskansen die in twintig jaar zijn verzameld. In het laboratorium zagen ze bevestigd wat ze in de natuur hadden waargenomen. Daar lieten ze veldmuizen onder verschillende lichtcondities schrikken van opgezette uilen. Bij een 'volle maan' bleven muizen seconden langer verlamd als ze een witte uil zagen. Dit voordeel voor de jager verdween als hun veren minder licht reflecteerden. Dan profiteren donkerder gekleurde uilen meer van hun camouflage.

Logisch

Een ontzettend goed, degelijk artikel, reageert René Dekker, ornitholoog bij Naturalis en kenner van uilen. 'Eerst ben je verbaasd, maar dan denk je aan stropers met hun lichtbakken: zet een dier in het licht, het dier doet niets en je schiet hem af.

Dan is de uitkomst van dit onderzoek heel logisch. De studie roept de vraag op waarom er nog donkergekleurde uilen bestaan als de witte in het voordeel zijn. Waarom zijn de donkerder gekleurde kerkuilen in de evolutie niet weggedrukt door de witte? Volgens de auteurs worden uilen met donkerder veren overdag mogelijk minder lastig gevallen door andere vogels, zoals zwarte kraaien. Ze leggen ook hun eieren later, zodat die uitkomen bij nieuwe maan, een voor hen gunstiger periode. Dekker relateert bovendien het voordeel van witte uilen. 'Het gaat vooral over het voordeel tijdens het broedseizoen. Die periode heeft maar twee volle manen. De rest van het jaar moet een uil genoeg muizen vangen om zelf te overleven, maar dat zijn minder muizen dan in het broedseizoen. Het voordeel van de extra vangst bij volle maan valt dan weg. Omdat het voordeel beperkt is, blijven de witte en de okerkleurige kerkuil naast elkaar bestaan'.

(Bron Parool 2 september 2019)

Brabânske ûlebeskermers in dei op besite yn Fryslân

(Brabantse uilenbeschermers een dag te gast in Friesland)

In Friesland pieken de veldmuizen weer net als in 2014, dat betekent broedende velduilen in de weilanden en een topjaar voor kerkuilen.

Net als vorig jaar maart besloten drie Brabantse uilenbeschermers om op maandag 30 september naar Tsjepke van der Honing in het Friese Joure te gaan.

Tsjepke (69 jaar) beheert samen met Piet Schutten (76 jaar) het rayon Joure met vijftig kasten waarvan er ongeveer 30 bezet waren en nog tien vrije broedsels meer. De vrije broedgevallen vonden een ander plekje in schuur of ligbox zoals: een oude schoorsteen, achter het riet, een oude hooitransporteur of achter wand- en dakplaten waar ze kunnen broeden. Momenteel zijn er maar liefst vijftien paren met een tweede broedsel. In Friesland broeden de meeste kerkuilen van het land en het kent ook een lange traditie van uilenbescherming. Reden genoeg voor een excursie in deze provincie.

Trots op belangstelling

De dag begon met het controleren van een aantal kasten op tweede broedsels. Samen met de vaste ringer Willem Lousma werden deze ochtend 17 jongen geringd. Sommige kasten hangen achter een 'uilenbord' hoog in de nok van een boerderij. Meestal is er een vrije invlieg door de schuur, de jongen kunnen de kast daardoor bij hun eerste uitvliegen weer makkelijk bereiken. De meeste jongen waren, ondanks de regens van de afgelopen dagen, goed op gewicht en soms al op punt van uitvliegen. Een kast met elf eieren was helaas om onbekende reden mislukt.

De gastgevers willen behalve graag de jongen zien, ook weten hoe het seizoen verloopt. Een praatje maken hoort er gewoonlijk bij. De meeste gastgevers waren ook trots dat er belangstelling was uit het zuiden van het land. Men wilde ook graag weten hoe het met onze 'Brabantse' uilen en de bescherming ervan is gesteld.

Onderweg naar de boerderijen zagen we veel jagende torenvalken, groepen ooievaars en grote zilvereigers foerageren op de weilanden van het Friese veenweidegebied. Een aantal weilanden was al eens door boeren na het maaien met pompen en waterslangen onder water gezet. Veel meeuwen en ooievaars kwamen dan direct de muizen opvreten.

Springende veldmuizen

Rond het middaguur werd bij Tsjepke thuis door ons een partij braakballen geplozen die afkomstig was uit een boerderij in Uitwellingerga, vlakbij de eilandjes in het Sneekermeer. In deze omgeving leven ook zeldzame Noordse woelmuizen die we helaas niet in de braakballen aantreffen. Deze muizensoort leeft hier in ruige natte omstandigheden tussen de rietkragen. Het lijkt er op dat de Noordse woelmuizen alleen op deze extreme plaatsen de concurrentie met andere woelmuizen aan kunnen.

Na het pluizen zijn we in Snikzwaag enkele weilanden gaan bezoeken met veel muizenburchten. De grasmat was plotseling afgestorven en geperforeerd met gangen en holen. De vele veldmuizen doen zich te goed aan het wortelstelsel waardoor het gras afsterft. Op een afstand zag het nog wel groen maar veelal van de Vogelmuur. Al wandelend door het perceel sprongen enkele veldmuizen voor onze voeten weg. Geen wonder dat het voor de wind gaat met de uilen. Een soort als de velduil weet als geen ander deze muizenrijke gebieden te vinden.

Leuk en leerzaam

Op het einde van de dag zijn we nog naar de natuurgebieden 'Blauwgraslanden in Akmarijp' en 'Trijntjewiel' gegaan om vogels te kijken. Dit 30 ha grote gebied was agrarisch land maar is in 2013 omgevormd naar natuurland met extensieve begrazing. Bij die omvorming is het oude wiel (een dijkdoorbraak) weer ontgraven waardoor een meertje ontstond.

Ook is er een stukje plas dras. Met name de weidevogels hadden een goed jaar in Trijntjewiel met 22 broedparen Kievit, 14 paren grutto en 12 paren tureluur. Een groot aantal predatoren had zich dit jaar te goed gedaan aan de muizen waardoor veel weidevogelbroedsels gespaard waren gebleven. Het werd een erg leuke en informatieve dag, dankzij Tsjepke van der Honing die we daarvoor bedankten met het boek 'De verborgen wereld van de Strabrechtse heide' afkomstig uit onze regio.

Een uitwisseling van kennis en ervaringen door eens een kijkje te nemen bij een ander is behalve leuk ook heel leerzaam.

Groeten Rien Kelders, Piet Peijs en Mark Sloendregt.

Nu eens andersom.....

Harry van Diepen heeft ons deze editie (drie keer) verwend met zijn bijdrage. Harry, dank je wel!

'Een niet alledaagse klus', noemt de brandweer van Elburg het. Een jonge kerkuil viel daar uit het nest, waarop de brandweerman te hulp schoot. Hij bracht het beestje terug naar boven, weer veilig terug in de nestkast.

'Meestal halen we dieren naar beneden. Nu hebben we een jonge kerkuil van beneden naar boven gebracht'. twitterde Branweer Elburg!

<https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2427242/Brandweerman-schiet-gevalen-jonge-kerkuil-te-hulp>

De held van Elbrug (Foto: Omroep Gelderland)

Derk heeft genoten....

In ons zomernummer stond een klein artikeltje van Derk van den Brink. Het was een live stream van een kast in Hall (vlakbij Brummen), die toen helaas niet werkte. Naderhand deed hij ons onderstaand bericht toekomen.

In deze kast was een legsel met 9 eieren waarvan er zeven zijn uitgekomen.

Dit is een record in deze kast!!

Velen met mij hebben ze zien opgroeien met de cam in het nesthok.

Omroep Gelderland had een live stream gemaakt en zo kon men het volgen.

Helaas is deze nu ook niet meer beschikbaar (red.)

Via internet zie: youtube kerkuilen in brummen.

<https://www.youtube.com/watch?v=qeuYHIQSGuU>

Nadat ze uit de nestkast groeiden konden we ze op zolder weer verder volgen.

Ook daar was een cam geplaatst zodat we ze goed konden observeren zoals:

fixeren, afstand inschatten en nep prooi vangen (en het ging weleens mis), wat mooie beelden opleverde.

Op dit moment (begin juli- red.) zijn er al 5 uit gevlogen en twee jongen zijn er nog. Zal niet lang meer duren dat ook deze twee uitvliegen.

Kortom het was prachtig om het reilen en zeilen bij de fam kerkuil te zien.

mvg Derk vd Brink

*Één van de zeven wonderen van Brummen.
Uiteraard is deze weer teruggeplaatst in de kast.*

Helaas

Dit was hem weer. De herfsteditie van de Digitale Nieuwsbrief. Wederom vijf pagina's. Je bent er eigenlijk zo doorheen hè?

Jammer eigenlijk. Met plezier maken wij een lekker dikke DNB, maar daarvoor zijn wij van jullie afhankelijk! Schroom daarom niet om leuke of bijzondere gebeurtenissen of feiten (hoe kort of lang ook, naar de redactie te mailen. Dan doen wij weer ons best er een leuke en mooie DNB van te maken!

Momenteel wordt onderzocht of de DNB op een andere manier gepubliceerd kan worden.

Wellicht in de volgende DNB hierover meer.

Mede namens het bestuur van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland,

Hartelijke groet,

Engelbert van der Giessen